מתני' [א]אין חוששין שמא גיררה חולדה מבית לבית וממקום למקום דא"כ מחצר לחצר ומעיר לעיר אין לדבר סוף: **גמ'** טעמ' דלא חזינא דשקל הא חזינא דשקל חיישינן ובעי בדיקה ואמאי נימא אכלתיה מי לא תנן ל)[ב]מדורו' העכו"ם טמאים וכמה [ג]ישהה במדור ויהא המדור צריך בדיקה ארבעים יום ואע"פ שאין לו אשה [ד]וכל מקום שחולדה וחזיר יכולין להלוך א"צ בדיקה א"ר זירא לא קשיא הא בבשר והא בלחם בבשר לא משיירא בלחם משיירא אמר רבא האי מאי בשלמא התם אימור הוה אימור לא הוה ואם תמצא לומר הוה אימור אכלתיה אבל הכא דודאי דחזינא דשקל מי יימר דאכלתיה הוי ספק וודאי [ה]ואין ספק מוציא מידי ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי והא [ו]תניא חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות ואפילו הן בני יומן הרי הן בחזקת מתוקנין והא הכא דודאי טבילי הני פירי וספק מעושרין וספק לא מעושרין וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי התם ודאי וודאי הוא דודאי מעשרי כדר' חנינא חוזאה [ז]דא"ר חנינא חוזאה [ח]חזקה על חבר שאין מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ואי בעית אימא ספק וספק הוא דילמא מעיקר' אימור דלא טבילי כר' אושעיא דא"ר אושעיא [ט]מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר ואין ספק מוציא מידי ודאי והתניא אמר ר' יהודה [י]מעשה בשפחתו של מציק אחד ברימון שהטילה נפל לבור

ובא

מתני' אין חוששין שמא גיררה חולדה כו'. אין חוששין כשבדק זוית זו ובא לבדוק זו שמא בתוך שבא לבדוק זו גיררה חולדה חמץ למקום הבדוק וצריכא לחזור ולבדוק: **שאם כן.** שבאת לחוש לכך הרי גם מחצר לחצר יש לומר כן אני בדקתי קודם לחבירי ולאחר בדיקתי הביאה חולדה חמץ מחצר חבירי לחצרי ואין לדבר סוף ולאו חצר ממש קאמר אלא כל בתי החצר קרוי חצר: **גמ' הא חזינן.** שהביאתו לכאן חיישינן שמא עדיין הוא כאן וצריך לבדוק ואמאי נימא אכלתיה: **מי לא תנן.** במסכת אהלות מדורות העובדי כוכבים טמאין מפני שקוברין נפליהם בבתיהם והעכו"ם מטמאין במיתתן אף באהל לרבנן ולר"ש בן יוחי נמי דאמר קברי העובדי כוכבים אינם מטמאין במגע ומשא מודה הוא דלא אימעוט אלא מטומאת אהל דלא מקרו אדם[ח]: **וכמ' ישהה.** העכו"ם במדור ויהא המדור צריך בדיקה לכשיצא העכו"ם ויבא ישראל לדור בו: **מ' יום.** כדי יצירת הולד: **ואע"פ שאין עמו אשה.** לפי שחשוד הוא על הזנות: **וכל מקום שחזיר וחולדה יכולין להלוך אין צריכין בדיקה.** שאם הושלך שם חטטוהו ואכלוהו: **הא.** דאהלות בבשרא איירי הלכך ודאי אכלוה דלא משתיירא: **הא מאי.** כלומר מאי קושיא אי"נ אורחא דמשייר' בבישרא ליכא לן למיחש התם מידי דהתם חששא בעלמא הוא אימור הוה אימור לא הוה הלכך היכא דשכיחא חולדה תלינן לקולא ואמרי' אם תמצא לומר הוה אימור אכלתיה וספק אכלה יכול להוציאנו מידי ספק השלכה אבל הכא גבי חמץ דקשיא לך היכא דחזינן דגררה נמי נימא אכלתיה ודאי הוה: **מי יימר דאכלתיה הוי ספק.** ביעור ודאי חמץ היה כאן ואין ספק היתר מוציא את הבית הזה מידי ודאי איסור: **מגורה.** גורן: **בני יומן.** ניכרין הן שהיום נתמרחו: **והא הכא.** דכיון דממורחין הן והרי הן בבית דכל מגורה בבית היא: **ודאי טבילי.** דהא נגמרה מלאכתן וראו פני הבית וחל שם טבל עליהן משעה שראה פני הבית ספק עישרן חבר זה ספק לא עישרן ואתי ספק זה ומוציא פירות הללו מידי ודאי טבל משום דרוב חברים מעשרין הם מיד קודם שיניחם מתחת ידו: **התם ודאי וודאי הוא.** כי היכי דפשיטא לן דטבילי מעיקרא הכי נמי פשיטא לן דעשרינהו ואין גמגום והילוך אחר הרוב בדבר אלא חזקה ודאי על כל החברים: **ואי בעית אימא ספק וספק הוא.** כי היכי דמספקא לן אי עשרינהו אי לא עשרינהו הכי נמי איכא לספוקי אי חל עלייהו שם טבל מעולם אי לא ומעיקרא אימור לא טבול ואע"פ שהן ממורחין ובתוך הבית אימור עבד להו כדר' אושעיא שהכניסה לבית במוץ שלה ואחר כך דשה[ט] וממרח וחובת הטבל חלה בראיית פני הבית בבבא מציעא בהשוכר (דף פח.) חזה בראיית פני הבית לא נגמרה מלאכתן לחול עליו שם טבל וכשנגמר מלאכתן כבר בתוך הבית הוא ואין אלו פני הבית אלא כשנכנס דרך פתחים כדתניא[י] חסידים הראשונים היו מכניסים פירותיהן דרך טרקסמון כדי לחייבן במעשר עכשיו מכניסין דרך גגות חצירות וקרפיפות לבית כדי לפוטרן הלכך לא חייל עלייהו שם טבל ומותר היורש הזה לאוכלן אכילת קבע. ולא תימא נהי דלא חייל עלייהו טיבלא לאכילת עראי אכילת קבע מיהא ליתסרו דהא דמיתסרא אכילת קבע קודם קביעות גורן וגמר מלאכה מדרבנן הוא וגבי איסור דרבנן סמכינן אחזקת חבר שעישרן: **כדי שתהא בהמתו אוכלת.** ואפילו קבע דכל זמן שאין שם גורנו של טבל עליו אינו אוסר באכילת עראי וכל אכילת בהמה לא גזרו עלה משום אכילת קבע דתנן במסכת פאה (פ"א מ"ו) מאכיל לבהמה ולחיה ולעופות ופטור מן המעשרות עד שימרח אבל למאכל אדם נהי דלא טביל מדאורייתא מיהו אפילו קודם מירוח אסרו לאכול קבע בכולי גמרא: **מציק.** איניש אלמא וישראל הוה:

ובא

אין חוששין שמא גיררה חולדה. ולא תאמר והא מרישא שמעי' דקתני כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה תרין דהוה מוקמינן בשאין חולדה וברדלס יכולין להלך שם:

כל מקום שחולדה וברדלס וחזיר מצויין שם אין צריך בדיקה. אומר ר"י דכהנים מותרין ליכנס בבתי עובדי כוכבים אפי' אין חזיר וחולדה מצויין שם משום דתניא בתוספתא ס)דאין מדורות העובדי כוכבים נוהג בחוצה לארץ:

בבשר לא משיירא. אומר ר"ת דהיינו דוקא בשר נפלים דרכין דהא בפרק [שני] דב"ק (דף יט: ושם) חשיב חזיר שאכל בשר אכילה על ידי הדחק: **ואם** תמצא לומר הוה אימור אכלתיה. וא"ת והא מדורות העובדי כוכבים רשות היחיד הן ותנן במסכת טהרות (פ"ו מ"ד) כל מקום שאתה יכול להרבות ספיקות וספיקי ספיקות ברשות היחיד טמא וי"ל דלא דמי הך ספיקא לשאר ספיקי דהאי אית לן למימר שיהא בו נפל ודמי לספק ביאה א"נ אימר אכלתיה עדיף משאר ספיקות דספק הרגיל הוא וקרוב לודאי ותדע דאפילו מידי ודאי בעי למימר שיוצא זה הספק:

כדי שתהא בהמה אוכלת. ותימה דמ"מ הוי ודאי טבל מדרבנן לענין אכילת קבע אפי' הכניסה במוץ שלה כדאמר כדי שתהא בהמה אוכלת משמע אבל הוא עצמו אסור ובתוספת' תניא ומייתי לה בפ"ק דבילה (דף יג.) הכניס לבית שבולין לעשות מהן עיסה אוכל מהן עראי ופטור וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי דרבנן וחשיב להו בחזקת מתוקנים גבי חמץ אמאי לא אתי ספק ומוציא מידי ודאי בדיקה דרבנן דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ואומר ר"י דמתני' איירי בשלא ביטלו דהוי ודאי דאורי' ועוד אומר ר"י דהא דקאמר הרי הן בחזקת מתוקנין היינו בהנך דלא חזו אלא לבהמה והא דפריך במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סז: ושם) אמאי דקאמר מירוח הנכרי אינו פוטר משום בעלי כיסין פירוש עשירים שמוכרין תבואתן לנכרי קודם מירוח וחוזרין וקונין מהן אחרי מירוח תרומה נמי אפשר דעביד כרבי אושעיא וכו' משמע דלגמרי פטור ה"פ עביד להו כרבי אושעיא ובמידי דמאכל בהמה מה הועילו חכמים בתקנתן: **כדי** שתהא בהמה אוכלת. משמע דבטבל שראה פני הבית אפילו בהמה נמי לא אכלה ותימה לר"י מאי שנא משאר הנאה דשרי דלא מצינו טבל שהוא אסור בהנאה ויש לומר דדרשינן בבמה מדליקין (שבת כו. ושם) גבי אין מדליקין בטבל טמא משום דכתיב את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת טהורה ואחת טמאה מה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך אף טמאה כן והיינו הדלקה והדר גמר טהורה מטמאה מה טמאה דמיתסר בהדלקה קודם הרמה אף טהורה וכן להאכיל לבהמה וכל הנאה של כילוי ומהכא נמי ידעינן דאין ישראל מאכיל לבהמתו כרשיני תרומה ורש"י לא פי' כן בשבת ו):

בשפחתו של מציק ובא כהן והציץ לידע אם זכר אם נקבה. מכאן אין להוכיח דשפחה מטמאה בלידה דשמא של גבירתה היה מיהו בת"כ אמרינן בהדיא דבר אל בני ישראל אין לי אלא בני ישראל מנין לרבות גיורת ושפחה משוחררת ושאין משוחררת ת"ל אשה והא דפריך בפ' הערל (יבמות עד: ושם) מי מצית אמרת תרומה כתיב הכא והתניא דבר אל בני ישראל גיורת ושפחה משוחררת מנין ת"ל אשה הא דנקט התם משוחררת לאו למעוטי שאין משוחררת אלא קיצר הברייתא משום דלא פריך אלא ממשוחררת כדמסיק ואי ס"ד לתרומה משוחררת בנות מיכל תרומה ניהו ושאין משוחררת אכלה שפיר אם היא של פ)כהן ואומר ר"י דכהן שוטה היה דאפילו אם נאמר של גבירתה היה וכהן זה קרוב היה לא היה לו ליטמא דאמרינן בתורת כהנים דאין כהן מטמא לנפלים דדומיא דאביו ואמו בעינן בני קיימא ועוד דכאן לא היה לצורך המת:

ספק

מסורת הש"ס

א) אהלות פי"ח מ"ז, ב) [שם מ"ח], ג) [יבמות יט: לח.: ע"ז מא: חולין יז.], ד) לעיל ד: ע"ז מא: נדה טו., ה) [עירובין לב.], ו) ברכות לה. מנחות סז: נדה טו:, ז) שם ע"ז מב. [תוספתא לאהלות פט"ו ה"ז], ח) [יבמות פט.], ט) [עיין רש"ש], י) [ברכות לה:], כ) פי"ח דאהלות ה"ט, ל) [וע"ע תוספות לקמן לג. ד"ה מחמין], מ) [וע"ע בתוספות יבמות עד: ד"ה ושפחה מנין].

עין משפט נר מצוה

ס א מיי' פ"ג מהלכות חמץ ומצה הלכה ז סמג עשין לט טוש"ע או"ח סי' תלג סעיף א:

סא ב מיי' פי"א מהל' טומאת מת הלכה ז:

סב ג שם הלכה ח:

סג ד שם הלכה ט:

ה [מיי' פ"י מהל' מעשר הלכה יז]:

סד ו מיי' פ"ג מהלכות מעשר הלכה ו סמג עשין קלו טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף פד:

◆

רבינו חננאל

אין חוששין שמא גררה חולדה מבית לבית. חששא הוא דלא חיישינן, הא אילו חזינן לחולדה דשקלא נהמא קמן צריך לבדוק עד דמשכח לה. אמאי נימא אכלתיה. כדתנן בסוף אהילות בענין מדורות הגוים טמאים וכו', כל מקום שחולדה וחזיר יכולין להלך אין צריך בדיקה, דאמרינן כל שרץ שהיה שם הללו אכלוהו. ופריק ר' זירא מתני' באהילות בבשר שרץ דלא משיירא, לפיכך לא חיישינן, מתני' דהכא בלחם משום דמשיירא. רבא אומר התם באהילות ספק וספק הוא, אמרינן שמא שרץ היה שם. ואם היה שם שמא אכלוהו החולדה והחזיר. הכא ודאי היה שם פת, ומשמא אכלתהו חולדה לא שרינן ליה, דאין ספק דוחה הודאי. ומתמהינן ולא, והתניא חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות וכו'. ודחינן התם נמי ודאי הוא שעשרן, כי חזקה היא על החבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו. ירושלמי ובלבד שמת ביישוב הדעת. אי נמי דלמא לא טבילי, וכר' אושעיא עביד דאמר מערים אדם על התבואה ואינו עושה אותה גורן, אלא מכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת המוץ ופטורה מן המעשר, לפיכך אמרו בחזקת מתוקן הוא, אבל אלו נתברר דודאי טבילי לא אמרינן בחזקת מתוקנין. ולא והתניא מעשה בשפחתו של מציק אחד ברמון. פירוש שם מקום. שהטילה נפל לבור.

◆

מוסף רש"י

חבר שמת. חבר הנאמן על המעשרות ומת (לעיל ד.). **ואפילו הן בני יומן.** שנתמרחו היום (שם). **הרי הן בחזקת מתוקנין.** דודאי לא יצא מתחת ידו עד שגמר כל מלאכתו (שם). **דודאי טבילי.** כיון שהן רואין שנגמרה מלאכתן והוי בחזקת טבל היו מיד (ע"ז מא:) דהא חזינן שנגמרה מלאכתן וממורחין הן (נדה טו:). **התם ודאי וודאי הוא.** כי היכי דפשיטא לן שהיו טבל, הכי נמי פשיטא לן שעישרן החבר מיד שמוחזק בכך (ע"ז שם). **חזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן.** דהואיל ופירי דידיה הוא עליה דידיה רמי וחייש ללפני עור (עירובין לב.). **כר' הושעיא.** דהכניסה במוץ שלה ולא ראה פני הבית, ואע"ג דטבל שלא ראה פני הבית מיתסר באכילת קבע והכא מתוקנין להו בחזקת מתוקנין ושרינן להו באכילת קבע אין כאן ספק מוציא מידי ודאי, דאכילת קבע בדאורייתא לא אשכחינן ומדרבנן הוא דמיתסר והימנוה רבנן לחזקת חבר לתקנתא דידהו, אבל אי הוה חזינן ליה דמכניסהו קודם שראו פני הבית ובאו לכלל טבל, לא נפקי תו מידי ודאי עד דמעשריניהו (ע"ז מא.). **ומכניסה במוץ שלה.** כעין מאכל בהמה, ומאכל בהמה פטור מן המעשר (מנחות סז:). או: במוץ שלה, קודם שתרוח אותה, שאין מתחייב במעשר מן התורה אלא בראיית פני הבית ומשנמרח בכרי, אבל לפני מירוח אין ראיית פני הבית קובעת, דגבי תרומה ומעשר כתיב דגן, ראשית דגנך, והוא המירוח, לפיכך כשמכניסה לבית קודם מירוח לא הוקבע למעשר מן התורה, ורבנן הוא דאסרו אכילת קבע בדבר שלא נגמר מלאכתו, אבל אכילת ארעי לא אסרי, ומאכל בהמה ארעי הוא (ברכות לא. ובעי"ז שם ונדה טו:). וכיון דבשעת ראיית פני הבית לא נגמרה מלאכתו למעשר, תו לא מיחייבא אע"פ שהוא דשה וממרחה לאחר שהכניסה, מידי דהוה אמכניס פירות דרך גגו וקרפיפו לבית אפילו היא ממורחת, דקיימא לן דפטורה מן המעשר הואיל ולא ראתה את הפתח (נדה שם ובעי"ז ע"ז שם). אבל אי ראה פני הבית אפילו מאכל בהמה חייב במעשר, דהא דתנן (דמאי פ"א מ"ב) הלוקח לזרע ולבהמה פטור, בדמאי תנינן לה (ע"ו שם).